

dagogiske Skrifter have Interesse ogsaa for andre end Pædagogen ved deres levende Følelse for alt menneskeligt.

Der kunde, især i en Periode af hendes Liv, være noget rastløst over hende. Men hendes stadige Arbejde førte hende stedse tilbage til en bestemt fremskridende Udviklingsbane. Sorg og Sygdom faldt i ikke ringe Maal i hendes Lod, men formaaede ikke at kue denne energiske Aand og hæmme dens stadige Stræben. Endnu lige tilsidst fastholdt hun Haabet om nyt og frugtbart Arbejde.

Hun hørte til de Mennesker, hvis varme Sind, klare Tanker og energiske Stræben giver Livet større Værd for alle, som kende dem og følge deres Færd. Jeg har ogsaa villet være blandt dem, der bringe deres Vidnesbyrd om og deres Tak for, hvad hun har været.

Ære være hendes Minde!

Skolebestyrer Huus' Tale.

Ja, Dagens Børn maa ile — det vidste Kirstine Frederiksen — derfra hendes ihærdige Virken! Men det er jo ikke altid Tilfældet, at det først er Aftenrøden, der bringer Fred, og at Hvilen først kommer, naar Nattens Stjærner lyser. Mange har jo i deres Indre, midt under Livets jagende Larmen, Fred og Hvile. Og til disse tror jeg Frk. Frederiksen hørte. Derfra den Hyggefølelse, der bredte sig, naar Frk. Frederiksen ved vore Lørdagssammenkomster satte sig iblandt os. Derfra den Tryghedsfølelse, hvormed de unge Piger henvendte sig til hende, særlig de, der var i Uro og Gæring. De følte, at de hos hende kunde finde Forstaaelse.

Frk. Frederiksen havde jo selv gennemlevet og gennemtænkt saa meget, og hun var naaet langt frem. Hun var ikke bleven staaende, hvor mange bliver staaende. Hun havde ikke blot brudt ned alt, hvad der kunde hæmme hendes Personligheds Vækst, hun havde ogsaa — og det er de færreste, der naaer saa langt — bygget op. Jeg har kendt Frk. Frederiksen, fra jeg var lille, og jeg har altid følt Beundring for hende, for hendes Klogskab og Indsigt, hendes Mod og Energi. Men det er dog først i de sidste to, tre Aar, i hvilke jeg har arbejdet sammen med hende ved Københavns Forskoleseminarium, at jeg har lært hende rigtig at kende og derved erfaret, hvor betydelig hun var, hvor meget hun havde bygget op i sig selv, hvor langt hun var naaet frem.

Da Frk. Frederiksen i Sommer var rejst bort, sendte hun os kort efter en Hilsen, skreven om Bord paa Dampskibet Oskar II. Det var i Anledning af en lille festlig Sammenkomst, vi afholdt for det sidste Aars Lærere, inden de drog fra os. Denne Hilsen endte med de Ord:

„Og lad saa Kærlighed og Dygtigheden stige!“ Dette er Kirstine Frederiksens sidste Ord til os, og er dette ikke ejendommeligt? Kærlighed og Dygtighed! Er det ikke de to Poler, hvormed Kirstine Frederiksens Personlighedsudvikling drejede sig? Dygtighed! Utrætteligt arbejdede hun jo paa at udvikle sine rige Evner. Og Kærlighed! Ja, alle vi, der var hendes Venner, vi ved, hvorledes hendes inderste Væsen var gennemstrømmet af Kærlighed. Hvor mærkede man ikke, hvor inderligt hun følte sig knyttet til sin Familie, hvor varmt hun tog Del i dens Ve og Vel. Og nu, da hun skulde rejse over til den Søster, som hun længtes saa meget efter, hvor straalende da ikke hendes Ansigt ved Tanken om Gensynet. Og ogsaa overfor alle os andre! Hvor ofte har vi ikke følt Trofastheden i hendes Haandtryk og set Varmen i hendes Blik. Hvor gjerne vilde hun ikke hjælpe overalt. Ikke alene materielt. Det var endda det mindste, skønt hun vist ofte der hjalp ud over Evne. Men ogsaa med sin Personlighed vilde hun hjælpe, hjælpe og støtte, give — hvad der er saa meget større og sværere — af sit inderste og bedste Jeg, af sit Selv.

Skulde jeg ganske kort nævne, hvad jeg synes, der var Kærnen i dette hendes Selv, saa vilde jeg sige: Det var hendes Tro, hendes stærke, brændende Tro — paa Livet, paa Livets Mangfoldighed, paa Livets uendelige Rigdom, hendes Tro paa, at Livet altid har Muligheder og Magt til at naa sit Maal, hendes Tro paa, at de Kræfter, der hæmmer, er for intet at regne mod de Kræfter, der fremmer. Derfor brød hun sig saa lidt om de hæmmende Kræfter. Jeg erindrer kun een Gang, hvor jeg har set hende harmfuld, og da var det betegnende nok, i et Tilfælde, hvor en ung Pige havde vist Mangel paa Kammeratskab og egenkærligt havde søgt at

skyde sig frem foran de andre. Det havde Frk. Frederiksen.

Men ellers var det jo altid de Kræfter, der fremmede, som Frk. Frederiksen havde Øje for. Hvor blev hun dog ikke begejstret, hver Gang hun hos en ung Pige sporede Glimt af Selvstændighed, Lyst til at arbejde sig frem, Vilje til at ville noget. Hvor henrykt kunde hun ikke fortælle derom. Hvor ofte har ikke vi, der er her til Stede, set hendes Begejstring, naar hun havde sporet saadanne Nybegyndelser, saadanne Muligheder hos unge Piger. For Frk. Frederiksen stod det, som Mulighederne allerede var i Færd med at blive Virkeligheder. Saa stærkt troede hun paa dem. I den Hilsen, hun sendte os i Juli Maaned, og som jeg før omtalte, skrev hun, at hun var draget til den nye Verden for at vinde

„finere Indsigt i Sjælenes Gem, skarpere Sans for, hvad godt, der vil frem“.

Er det ikke, som om hun der selv netop nævner det, der var hendes herskende Evne: den skarpe Sans for, hvad godt der vil frem?

Og som hun stod overfor de unge Piger, saaledes stod hun ogsaa overfor Børnene. Naar man saa hende i en Kreds af Smaapiger, saa man straks, hvor optaget hun var af dem. Alle disse Evner, der endnu laa i Svøb, vakte hendes højeste Interesse. Og mere end det. Det var med den største Beundring hun saa paa alle disse Sjæleevner, der begyndte at vise sig i den bristende Knop. Hun saa paa alle de fine Blomsterblade, der endnu laa sammentrykte og krøllede, og kun lidet tænkte hun paa, hvad der kunde hindre deres Udvikling, at Orme kunde gnave dem, at Storm og Hagel kunde forpjuske dem. Med sin brændende Tro og Begejstring saa hun alle Blomsterbladene udviklede, og hun beundrede forud den udfoldede Blomst med al dens Dejlighed og al dens Duft.

Og saa den nænsomme, varsomme Omhu, hvormed hun værnede om disse smaa Barnesjæle. Der var en Moders Ømhed i den Kærlighed, hvormed hun tog om de sarte Spirer.

Ja, et endnu kunde jeg sige: Hendes Forhold til Børnene var ikke blot moderligt, man kunde næsten ogsaa kalde det religiøst. Barnesjælene var hende som et Tempel, hvor hun selv traadte ind som den ydmygste Tempeltjenerinde. Hun nærmede sig til dem med Ærbødighed, ja med Andagt.

Og al denne Interesse og Beundring overfor Børn, denne moderlige Ømhed, denne hellige Ærbødighed var det, der var Sjælen i hendes pædagogiske Undervisning. Det var det bærende i hele hendes Vejledning overfor de vordende Lærere og i hele hendes Færden iblandt os.

Hun troede paa Opdragerens Gerning som et helligt Kald, hun troede paa Resultater af vort Arbejde. Hun saa stort paa vor Virken, hun højnede vor Gerning iblandt os.

Beundring og Tak lyser over hendes Minde!

Frøken Grundtvigs Tale.

Kun paa et Ord af Kirstine Frederiksen selv, endnu fra i Vinter, er det mig, der staar her i Dag, og ikke en anden af den nære Vennekreds. For selv den var jo forholdsvis stor. Hendes Natur havde Evne og Trang til Samfund i alle Former: til den store Slægt, hvor hun var i Stand til at omfatte hver enkelt med trofast og virksom Kærlighed, til det egentlige Samfundsliv, til Sammenslutning om ideelle Interesser, til den store Vennekreds, — meget større end den, her er til Stede, spredt som den er ikke blot over vort eget Land, men ogsaa over andre Lande og Verdensdele — og til den mindre, nærmeste Venneflokk. Hendes rige og mangfoldige Væsen trængte til at meddele sig, virke, give og tage imod paa mange forskellige Maader, overfor mange forskellige Mennesker. Jeg tvivler heller ikke om, at enhver af hendes nære Venner forholdt sig mest til een særlig Interesse eller Følelse hos hende, saa hun gav hver af dem noget forskelligt, og vi først, naar vi kunde høre dem alle, vilde faa et alsidigt Indtryk af Vennen Kirstine Frederiksen. Det, jeg kan prøve paa, er derfor kun at faa det frem, som jeg tror, hun gav hele sin lille Kreds, og til en vis Grad, blot længere borte fra og glimtvis, ogsaa den store Venneskare.

Først gav hun os sit Eksempel. Det

var styrkende og ansporende at se et Menneske leve som hun: i ubegrænset Sandhed og Ærlighed, i bestandig Læren og bestandig Udvikling, i urokkelig Pligtfylthed, i utrætteligt og altid uegennyttigt Arbejde, i Storsind og Mod, i Ideen og for Ideen. Det var, set nærvæd, Anskuelsesundervisning ført over paa Livets vigtigste Omraader.

Saa gav hun os en Interesse og en Sympati af egen Art. At kunne glæde sig med de glade og græde med de grædende sættes tit som Højdepunkt for menneskelig Sympatiudfoldelse. Jeg synes, Kirstine Frederiksen kunde noget mere. Den Interesse, hun følte for dem, hun stod nær, gjaldt det inderste og ejendommeligste i dem. Det, der kom saa stærkt frem i Forholdet til hendes unge Venner: Ønsket om at faa deres særlige Evner udviklede til det højest mulige og faa hele og sande Mennesker ud af dem, det var ogsaa Kærnen i hendes Interesse for os andre. Hun kunde baade blive vred og dybt bedrøvet, naar hun syntes, man forsmættede sin egen Udvikling, eller lod sine Evner ruste ubrugte eller handlede i Uoverensstemmelse med sit bedste Jeg. Og hendes Glæde, naar det gik en godt, og især naar man efter hendes Mening havde udrettet noget godt, var meget mere end Medglæde eller Refleksglæde: den var helt personlig, mere lig en Moders Glæde, end noget andet, jeg har set. Man gik endnu rigere bort fra hende, end man kom, med Følelsen af, at man havde gjort hende meget glad. — I Sorg var hun selv langtfra uprøvet, saa hun havde den umiddelbare Forstaaelse og Deltagelse. Men hun var ingen Ven af magtesløse Taarer: hun var bange for „Fru Sorg“ med Flagermusevinger, som ikke taaler, der bliver plantet Blomster eller beskaaret Træer, men vil lade Livet forfalde; hun vilde ikke være med at „hade Livet, fordi ikke alle Blomsterdrømme bar Frugt“. Hun selv havde ingen anden Trøst i Ulykke og Skuffelse og Død end nyt Arbejde for Livet i os og om os, for alt det, som hverken kan svigte eller dø. Og den samme Trøst viste hun sine Venner hen til og lærte dem lidt efter lidt at bruge den.

Dog virkede hun maaske mindre paa os ved det, hun gjorde, end ved det, hun var: ved hele sin Personlighed. Rig og mangfoldig var den; jeg syntes undertiden den havde Stof nok i sig til adskillige Mennesker. Men trods den ydre Uro, som denne Mangfoldighed kunde give hendes Væsen, især i yngre Aar, var Personligheden harmonisk. Der var en ejendommelig Ligevegt mellem Sjælens Evner eller snarere en lykkelig Sammensmeltning af dem. Hendes Forstand var aldrig helt kold og tør, for hendes Følelse varmede og befrugtede den, og hendes Følelse løb aldrig løbsk, hvor varm og ivrig den end var, Forstanden holdt igen, — og Viljen var lydig. Og skønt hverken hendes Aand eller hendes Følelse i det ydre kom til at samle sig om den enkelte store Opgave, det enkelte centrale Forhold, men ligesom strøede sig til mange Sider, var der i hendes Indre en Magt, der samlede alt det spredte til Enhed og gav Sjælen Ro.

Og alt hvad der var i hende fik Lov at aabenbare sig. Hun gik ikke med Maske, Ordene var ikke hos hende Skjul for Tankerne. Alle de Evner og Kræfter, der havde arbejdet sig sammen til Personlighed, straalende ogsaa ud fra den igen. Ingen med Sans for indre Værdier kan blot en eneste Gang have hørt hende tale om noget, der laa hende paa Hjerte, uden at føle sig overfor en Menneskesjæl, der brændte af Sandhedskærlighed, af Begejstring, af ren Vilje. Og enhver, der har omgaaedes hende, kender ikke blot det livfuldt skiftende, men ogsaa det fast samlede i hendes Væsen, kender den næsten barnlige Glæde, ja Munterhed, trods alt, det Skær, der var over hende fra en højere, lysere Verden, hvor Himlen altid er blaa. Og paa dem, der kendte hende saa nøje, at hele hendes ydre Menneske, hendes hurtige, ivrige Maade at tale paa, Klang i hendes Stemme, hendes Bevægelser, Glimtet eller Mildheden i hendes Øjne fortalte ligesaa meget som de Ord, hun sagde, paa dem straalende hendes Væsen baade Varme og Lys.

En saadan Personlighed, der maa mødes Ansigt til Ansigt for at opfattes, kan ikke skildres i Ord. Et ganske flygtigt Rids, en Kontur uden Farver og Afskygning finder jeg givet i Ordene:

Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord, Som det, jeg vilde ej med Konger bytte, Oploftet Gang i ædle Fædres Spor Med lige Værdighed i Borg og Hytte.

Med Øjet, som det skabtes, himmelvendt, Lysvaagen for alt skønt og stort heneden, Men med de dybe Længsler vel bekendt, Kun fyldestgjort ved Glans fra Evigheden.

Ja, ogsaa Glansen fra Evigheden hørte med, skønt der ganske vist er en dyb Forskel mellem den Evighed, Digteren synger om, og den, hun troede og levede paa. For ham var jo Evigheden den personlige Evighed, det var den ikke for hende. Maaske det var hende mindre svært end mange af os andre — saa lidt egenkærlig, med saa smaa Tanker om sig selv, som hun var — at give Afkald paa de Kristnes Vished om personlig Udødelighed; det ved jeg ikke; ialtfald havde hun givet Afkald paa denne Vished, og skønt Tanken om Døden i lange Tider har været hende fortrolig, laa det ikke for hendes kun lidet drømmende Natur at sysle med de Muligheder, den lukkede Døren op til. Men hun troede paa Aandens og Ideernes Evighed. Det evige Liv var over hende med de store, stærke Krav, det var i hende i den stadige Stræben for at virkeliggøre Ideen i sig selv, og det var om hende i de enkelte Mennesker og i Menneskenes Samfund, der skulde dannes i dens Billede. Selv i det mest dagligdags Arbejde kunde hun skimte det usynlige — Pligten var for hende Kærlighed, Begejstring, Tro paa gennem den at komme i Pagt med det guddommelige, tjene det, blive Middel for det. — Hvad Kraft og Glæde hun levede sit Liv med, hentede hun fra denne Evighedstro.

Og den var i alt, hvad hun gav os, i hendes ydre Liv, der var og vil blive os til Eksempel, i hendes dybe Sympati med det bedste i os, i hele Skæret om hendes idefyldte, livsvækkende Personlighed. Og i den indre Evigheds Verden, som enhver af os kan eje, og i vort fattige Arbejde for at virkeliggøre den i den ydre Verden, vil vi altid føle os nærvæd hende og hende nærvæd os, i evigt Samfund.

Telegrammer fra udenbys Venner.

Norsk Kvindesagsforenings Bestyrelse beder Dem modtage Forsikringen om den hjerteligste Deltagelse i Anledning af Frøken Kirstine Frederiksens Død.

Hendes Bortgang er ikke alene et saart Tab for Danmark, men ogsaa for alle Kvindesags Venner i Norge.

Kristiania, 18. Septbr. 1903.

Ærbødigt

F. M. Qvam, Formand.

Aadel Knudsen. Hedevig Rosing.

Cecilie Krag. Anna Strøm.

Hildur Schikmer. Regine Mathiesen.

* *

Kirstine Frederiksens Minde skal leve i nordiske Kvinders Hjerte med Glæde over, hvad hun var, med Tak for, hvad hun gav.

Kristiania, 4. Okt.

Norsk Kvindesagsforening.

De højere Skolers Landslærerforening.

Kristiania Lærereforening.

Kvindestemmeretsforening.

Kvindestemmeretsklubben.

Landskvindestemmeretsforeningen. Nylænde.

* *

Med den hjerteligste deltagelse, er jeg med i sorgen over det tab, I har lidt, ved min kære vens, Kirstine Frederiksens bortgang. Og saa gjerne vilde jeg sammen med eder feiret mindet om et stort menneske.

Hun er en af de uerstattelige. Jeg tror, at mens hun levede, har hendes eget væsens sjældne uselvished skygget for erkendelsen af, hvor stort hun har virket og gavnet. Og jeg er vis paa, at hendes minde vil vokse sig større og større ud gennem Tiden.

Kristiania, 1ste okt. 1903.

I ærbødighed

Gina Krog,

* *

Jeg vilde gjerne været sammen med kjære danske Venner, gjerne sammen med jer fejret den æresfest, som for os alle er et saa sandt udtryk for vore følelser. Kirstine Frederiksen har forladt os, men hendes stærke og ædle personlighed vil blive ved at virke gennem tiderne ved det arbejde, hun har udrettet, ved den aand, hun har været med at skabe i Nordens Kvindeverden. Hendes minde vil altid blive velsignet af nordiske kvinder med tak for, hvad hun har udrettet og givet os alle.

Kristiania, 30. Sept.

Ragna Nielsen.

* *

Till Kirstine Frederiksens vänner, i dag samlade till Minnesfest, bedja vi att på detta sätt få frembära en vördsam och deltagande hälsning från systerföreningen i Sverige. Icke endast i Edert eget land, utan i hela Norden